

UiO • Det juridiske fakultet

Rituell omskjæring av guttebarn

Kan et forbud hjemles i gjeldende rettslige normer

Kandidatnummer: 724

Leveringsfrist: 25.04.2014

Antall ord: 13561

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Emne og problemstilling	1
1.2	Rituell omskjæring – et følsomt tema	2
1.3	Avgrensning og forutsetning	2
1.4	Metode og rettskilder.....	3
1.5	Den videre fremstillingen av oppgaven.....	4
2	DEL 2:	6
2.1	Hva er omskjæring?.....	6
2.2	Hvor utføres rituell omskjæring i dag?.....	7
2.3	Dagens rettslige situasjon	7
2.4	Rituell omskjæring i Sverige	8
2.5	Rituell omskjæring i Danmark	9
2.6	Helse- og omsorgsdepartementets høringsnotat.....	9
2.6.1	Helse- og omsorgsdepartementets argumenter for lovregulering	10
2.6.2	Vurdering av helse- og omsorgsdepartementets høringsnotat	11
3	OMSKJÆRING OG HELSE:	13
3.1	Innledning.....	13
3.2	Helsegevinster ved omskjæring.....	13
3.3	Risiko ved omskjæringsinngrep	14
3.4	Uttalelser knyttet til barnets kroppslige integritet	15
4	DEL 4: FORELDRENES RETTSLIGE STILLING	17
4.1	Innledning.....	17
4.2	Foreldreansvaret	17
4.2.1	Foreldreansvaret i barnekonvensjonen.....	18
4.2.2	Begrensninger i foreldreansvaret	19
4.2.3	Retten til religionsutøvelse:	19
4.2.4	Foreldrenes rett til å oppdra barn i tråd med egen overbevisning.....	20
4.2.5	Retten til videreføring av egen kultur	21

4.2.6	Retten til privatliv etter den europeiske menneskerettighetskonvensjon.....	22
5	BARNES RETTSLIGE STILLING.....	24
5.1	Innledning.....	24
5.2	FNs konvensjon om barns rettigheter.....	24
5.3	Barns beste-prinsippet.....	24
5.4	Barns rett til medbestemmelse.....	26
5.5	Barnets religionsfrihet.....	27
5.6	Barns vern mot vold.....	28
6	SAMMENFATTENDE BETRAKTNINGER:.....	31
6.1	Innledning/utgangspunkt.....	31
6.2	Er et forbud mot rituell omskjæring i tråd med barns beste-prinsippet i barnekonvensjonen?.....	31
6.3	Medbestemmelse og omskjæring.....	33
6.4	Omskjæring og religion.....	35
6.4.1	Kan omskjæring av guttebarn være et brudd på barnets religionsfrihet etter barnekonvensjonens artikkel 14?.....	36
6.5	Barnets rett til beskyttelse mot vold.....	38
6.5.1	Er omskjæring av guttebarn et brudd på barnekonvensjonen art. 19 eller 24 nr. 3?.....	38
6.6	Diskriminering på bakgrunn av kjønn.....	41
6.7	Foreldrenes samtykke til rituell omskjæring av gutter.....	41
6.7.1	Utgangspunkt.....	41
6.7.2	NOU om foreldreansvaret og omskjæring.....	43
6.8	Konklusjon.....	44
7	AVSLUTNING.....	45
	LITTERATURLISTE.....	46

1 Innledning

1.1 Emne og problemstilling

Rituell omskjæring av guttebarn er en praksis som tradisjonelt har vært lite praktisert i Norge. Inngrepene som har funnet sted har som regel hatt en medisinsk begrunnelse og ikke vært rituelt betinget.

I takt med økt innvandringen til Norge har andelen nyfødte gutter som blir omskjæret her til lands gått opp. Av et gjennomsnittårskull på 30000 gutter har rundt 2000 bakgrunn fra land og kulturer hvor omskjæring blir praktisert.¹ Det har ikke eksistert noen egen lovgivning som har regulert praksisen. Det har i prinsippet vært fritt frem for foreldrene hvor og når utførelsen av et omskjæringsinngrep skal finne sted.

I de senere år har debatten rundt hvordan dette bør reguleres blusset opp med jevne mellomrom. Flere aktører fra politikk, samfunnsliv og jus har tatt til ordet for et forbud og begrunnet det i gjeldende rettslige normer.

Blant annet har barneombudet argumentert for dette synet.²

Våren 2011 sendte helse og omsorgsdepartementet ut et høringsnotat med sikte på å lovregulere rituell omskjæring av gutter.³ I høringsnotatet tok helse og omsorgsdepartementet utgangspunkt i at det er tillatt med omskjæring under eksisterende lovverk. Flere høringsinstanser så seg uenig i den konklusjonen og argumenterte for at et forbud kan hjemles i eksisterende lovverk. En lovregulering av praksisen forutsetter at man aksepterer at omskjæring av guttebarn ligger innenfor rammene av foreldreansvaret.

Dette rettsområde er i disse dager i utvikling, både på det nasjonale og på det internasjonale planet. Denne oppgaven vil ta utgangspunkt i den nasjonale retten som eksisterer på området og de internasjonale konvensjonene Norge har forpliktet seg til. Utgangspunktet til

---

¹ Helse- og Omsorgsdepartementet (2011).

² Barneombudet (2011).

³ Helse- og Omsorgsdepartementet (2011).

besvarelsen vil være om et forbud mot rituell omskjæring av guttebarn lar seg hjemle i gjeldende rettslige normer.

1.2 Rituell omskjæring – et følsomt tema

Forhold knyttet til religion og religiøs praksis vekker sterke følelser hos veldig mange mennesker. Da Europarådets parlamentarikerforsamling i 2013 stemte frem en resolusjon hvor de oppfordrer til et forbud mot omskjæring av guttebarn, kom det israelske utenriksdepartementet med en uttalelse som hevdet at Europarådet nører opp hat og rasistiske strømninger i Europa.⁴

Knyttet opp mot den lenge pågående debatten rundt rituell omskjæring i Norge, har barneombudet tatt til orde for å innføre en aldersgrense på inngrepet. Forstander og styreleder i Det Mosaiske Trossamfund i Oslo, Ervin Kohn, uttalte følgende i forbindelse med forslaget: ” Barneombudet kamuflerer at forsalget i virkeligheten er forbud mot rituell jødisk omskjæring... Dette er så alvorlig for oss at vi ikke kan eksistere som trossamfund hvis omskjæring av spedbarn forbys.⁵

Dette illustrerer hvor krevende det kan være når verdier som kommer i kontrast med religiøse eller kulturelle normer løftes frem i offentligheten. Slik jeg ser der et det avgjørende at alle sider av skikken med å omskjære guttebarn drøftes på en objektiv og grundig måte opp mot eksisterende lovverk. Inkludert forhold som knytter seg til religion og kulturell praksis.

1.3 Avgrensning og forutsetning

Oppgaven har som formål og diskutere om et forbud mot omskjæring kan hjemles i gjeldende rettslige normer. Med et forbud menes et forbud mot omskjæring av guttebarn uten samtykkekompetanse og ikke et generelt forbud mot omskjæring.

Det medisinske aspektet ved omskjæring er ikke i denne oppgavens kjerneområde. Det vil likevel være nødvendig med en avgrenset behandling av dette for å forstå kompleksiteten

---

⁴ NRK.no (2013).

⁵ Aftenposten.no (2013).

knyttet til flere av bestemmelsene i FN sin barnekonvensjon. Dette vil bli behandlet under punkt 3. Norge har flere lover som omhandler helsetjenesten i landet. Lover som blant annet regulerer hvem som har krav på helsehjelp og hvordan helsepersonell skal opptre i tilknytning til ulike pasientgrupper. Oppgaven vil ikke behandle problematikken som reiser seg tilknyttet disse temaene.

Flere av temaene i oppgaven kunne vært gjenstand for en mye grundigere behandling enn det en masteroppgave på 30 poeng tillater, og fremstillingen blir derfor på flere punkter betydelig mindre inngående enn det temaene egentlig fortjener.

1.4 Metode og rettskilder

Av nasjonal rettskilder er lov om barn og foreldre (barneloven) sentral. Alminnelig norsk rettskildelære legger utgangspunktet for drøftelsen av norske regler.⁶ Av internasjonale konvensjoner vil hovedtyngden for drøftelsen ligge i FNs konvensjon om barn.⁷ (barnekonvensjonen) Også FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter⁸, (Sp) samt den europeiske menneskerettighetskonvensjon⁹ (EMK) vil bli behandlet. Ved forståelsen av internasjonale konvensjoner vil jeg benytte alminnelig internasjonal tolkningsmetode, slik den er kommet til uttrykk i Wien-konvensjonen artikkel 31.¹⁰

Bestemmelsen i FN konvensjon om barnets rettigheter er utformet i nokså generelle ordlag. Flere av artiklene er lite presise noe som vanskeliggjør forståelsen av bestemmelsens innhold. Det er den naturlige forståelsen av ordne som skal legges til grunn ved tolkning. I tillegg utgir FNs barnekomite sine generelle kommentarer som er ment som retningslinjer ved tolkning av konvensjonen. Kommentarene er ikke bindene i seg selv, likevel finnes det eksempler fra norsk rett hvor domstolene hevder at uttalelser fra barnekomiteen er av interesse.¹¹ FNs

---

⁶ Eckhoff (2012).

⁷ Barnekonvensjonen (1989).

⁸ SP (1966).

⁹ EMK (1950).

¹⁰ Høstmælingen (2007) s. 87.

¹¹ Se blant annet Rt. 2009 s. 1261 og Rt. 2010 s. 1313.

barnekomites kommentarer vil følgelig bli trukket frem der det er nødvendig for å presisere bestemmelsens innhold.

Det eksisterer begrenset med *rettspraksis* som er direkte relevant for oppgavens problemstilling. Enkelte dommer vil bli behandlet der det er nødvendig for å forstå gjeldende rett på området. Av juridiske teori vil det som direkte er knyttet til rituell omskjæring av gutter bli behandlet. Videre vil teori som faller inn under oppgavens utgangspunkt bli trukket frem der det er nødvendig for å presisere ulike bestemmelsers innhold.

1.5 Den videre fremstillingen av oppgaven

Den videre fremstillingen av oppgaven er delt inn i 6 deler. I del 2 vil jeg forklare hva omskjæring er og redegjøre for dagens rettslige situasjon. Videre vil en kort beskrivelse av hvordan Norges to naboland, Danmark og Sverige, har regulert praksisen knyttet til omskjæring. Avslutningsvis tar jeg for meg Helse og Omsorgsdepartementets høringsnotat og ser på hvordan de begrunner lovforslaget som er ventet lagt frem for Stortinget våren 2014.

Del 3 omhandler de helsemessige konsekvensene av omskjæring. Behandlingen av dette punktet vil være begrenset til det aller mest sentrale. En innføring i dette området er nødvendig sett i lys av barneloven § 30 3.ledd, barnekonvensjonen artikkel 19 og barnekonvensjonen artikkel 24 nummer 3. Disse bestemmelsene omhandler barns rett til beskyttelse mot fysisk og psykisk vold, samt beskyttelse mot tradisjonsbunnet praksis som anses for å være skadelig for et barns helse.

Del 4 vil omhandle foreldres rettslige stilling. Fremstillingen vil omhandle de deler av foreldreansvaret som er relevant sett i lys av oppgavens problemstilling

I del 5 tar jeg for meg barnets rettslige stilling. Barneloven og barnekonvensjonen er det rettslige utgangspunktet for fremstillingen.

Under sammenfattende betraktninger i del 6 vil de mange bestemmelsene bli veid opp mot hverandre og jeg vil drøfte om det finnes grunnlag i dagens rettslige normer for å forby rituell omskjæring av guttebarn. En kort avslutning som del 7 tilfaller etter konklusjonen.

Slik jeg ser det er det av avgjørende å ha en god forståelse av foreldre og barns rettsstilling for å kunne ta stilling til oppgavens problemstilling. Jeg har derfor valgt en fremgangsmåte hvor jeg først redegjør for den rettslige situasjonen slik den er i dag og deretter gå over på avveininger og drøftelse.

2 Del 2:

2.1 Hva er omskjæring?

Omskjæring av gutter er et medisinsk inngrep hvor forhuden fjernes fra ytterste del av guttebarnets kjønnsorgan. Skikken med å omskjære guttebarn strekker seg tilbake til oldtiden og stammer etter tradisjonen fra Abraham som er stamfar til verdensreligionene Islam, Jødedom og Kristendom. I dag omskjæres de fleste guttebarn der foreldrene har islamsk eller jødisk bakgrunn.

Innen den jødiske religion er omskjæring et symbol for pakten mellom Gud og det jødiske folk. I første mosebok som er en del av den jødiske toraen står det:

“Så sa Gud til Abraham: Du skal holde min pakt, både du og dine etterkommere fra slekt til slekt. Dette er den pakten dere skal holde, pakten mellom meg og dere og etterkommerne dine: Alle menn og gutter hos dere skal omskjæres. Dere skal la forhuden skjæres av, og det skal være tegnet på pakten mellom meg og dere¹².” Det jødiske utgangspunktet er at omskjæringsinngrepet skal skje det 8. døgnet etter barnets fødsel. I den jødiske religion foretas inngrepet en mohel som har fått spesiell opplæring i hvordan inngrepet utføres. Det er videre vanlig at en lege er til stede. Inngrepet skjer uten anestesi eller annen smertelindring.

Omskjæring av guttebarn er meget viktig innen Islam. Muslimer er generelt oppfordret i Koranen til å følge eksempelet til profeten Abraham som ble omskåret i pakt med Guds befaling. Omskjæring er også eksplisitt begrunnet i den andre av religionens to primærkilder – profeten Mohammed sine handlinger og uttalelser. Derfor er så godt som alle muslimer omskåret.¹³ Innenfor islam er det ingen nøyaktige krav til når inngrepet skal skje. Derfor varierer praksisen knyttet til når omskjæringen skjer i større grad innenfor det muslimske miljøet enn det jødiske. Det vanligste er likevel at inngrepet skjer i forbindelse med fødsel. Innenfor islam er det heller ingen krav til hvem som skal utføre inngrepet. Mange muslimske

---

¹² Bibelen første Mosebok kapittel 17, vers 9 – 11.

¹³ Islamsk råd (2011).

barn har derfor blitt omskåret av norsk helsepersonell på norske sykehus.

I mange andre land omskjæres majoriteten av guttebarn av kulturelle årsaker. Et eksempel på et slikt land er USA. Praksisen her strekker seg flere hundre år tilbake i tid og det sies at den ble innført for å motvirke onani blant gutter.

Det råder i dag to metoder for omskjæring av guttebarn. I den kirurgiske metoden løsnes forhuden fra penishode hos nyfødte gutter og skjæres eller klippes av ved basis av penishode. Deretter sys det rundt den overskårne kanten for å stanse eventuell blødning. Den andre metoden utføres ved kompresjonsteknikk og her komprimeres forhuden mot en ring eller kopp som først er tredd inn på penishode.¹⁴ Helse og omsorgsdepartementet anfører at begge metodene kan kalles kirurgiske inngrep selv om en av metodene ikke innebærer skjæring.

2.2 Hvor utføres rituell omskjæring i dag?

Inntil for noen år siden utførte de fleste offentlige sykehus rituell omskjæring av guttebarn som en del av helsetilbudet uten kostnad for barnets foreldre. I dag er situasjonen annerledes. Rituell omskjæring er ikke lenger noen prioritert oppgave hos sykehusene. De regionale helseforetakene henviser nå foreldrene til private kirurgiske klinikker hvor inngrepet må bekostes av barnets foreldre. Flere av de private klinikkene har opplyst til Helse og Omsorgsdepartementet har de omskjærer færre gutter nå etter at det selv må betales av foreldrene.¹⁵ Prisen på et omskjæringsinngrep ble opplyst å ligge mellom 3500 og 9500 kroner. Det foreligger ingen holdepunkter for at antallet gutter som omskjæres i Norge har gått ned de siste årene. Man har i realiteten ingen god oversikt eller kontroll over hvor mange av dagens omskjæringsinngrep foregår.

2.3 Dagens rettslige situasjon

Det finnes i dag ingen særlovgivning i Norge som angår rituell omskjæring av guttebarn. Av særlovgivning som angår foreldre og barns kompetanse til å nekte eller samtykke til religiøs

---

¹⁴ Helse- og Omsorgsdepartementet (2011).

¹⁵ *Ibid.*

eller kulturelt motiverte kroppslige inngrep. eksisterer kun kjønnslemlestelsesloven.¹⁶ Her straffes den som forsettlig utfører et inngrep i kvinnens kjønnsorgan med fengsel opptil 10 år.

Det har fra enkelte vært hevdet at et forbud mot omskjæring av guttebarn allerede eksisterer gjennom et eller flere av straffebudene i straffeloven. Organisasjonen Human Right Service tilhører dem som har frontet dette synet.¹⁷ Det mest nærliggende straffebudet er straffelovens § 229 som omhandler legemsbeskadigelse. Selve den rituelle omskjæringen vil isolert sett kunne oppfylle gjerningsbeskrivelsen i en eller flere straffebestemmelser. Likevel finnes det ikke eksempler fra norsk rett hvor noen har blitt dømt for å ha omskåret gutter etter det aktuelle straffebudet. Det er straffelovens § 235 om samtykke som vil frita fra straff i denne type saker. I 2009 avsa Nordmøre Tingrett en dom¹⁸ hvor en mann stod tiltalt for overtredelse av straffeloven § 229. Han hadde omskåret to gutter ved bruk av en saks. Inngrepet skjedde i privatregi og barnas foresatte hadde ønsket at barna ble omskåret. Retten kom til at det forelå gyldig samtykke fra foreldrene og frikjente mannen etter straffelovens § 235.

2.4 Rituell omskjæring i Sverige

I Sverige har man siden 2001 hatt en egen lov som regulerer omskjæring. Hensynet bak bestemmelsen er det samme som det norske helse og omsorgsdepartementet bruker i dag når de ønsker å lovregulere praksisen. Få utførelsen av inngrepet inn i kontrollerte former.¹⁹ Den svenske loven krever at de som har foreldreansvaret for gutten ønsker omskjæringen utført og at de samtykker til at dette skal skje.

Den svenske loven åpner opp for at guttebarn opp til 2 måneder kan bli omskåret av personer som har fått spesiell tillatelse til å utføre den type inngrep av den svenske Socialstyrelsen. Er gutten eldre skal en lege utføre inngrepet. Det er av hensyn til de religiøse tradisjonene innenfor både islam og jødedom at det kan utdeles spesialtillatelse til

---

¹⁶ Kjønnslemlestelsesloven.

¹⁷ Rights.no (2014).

¹⁸ 09-109262MED-NOMO.

¹⁹ Helse- og Omsorgsdepartementet (2011).

enkeltpersonen for å utføre rituell omskjæring. Vedkommende skal ha kompetanse på området og tillatelsen kan trekkes tilbake dersom det vises seg at inngrepet utføres på en uforsvarlig måte. Man har således forsøkt å både ta hensyn til religiøse grupperes historiske tradisjoner og samtidig satt krav til disse med hensyn til at barnet skal få en så trygg behandling som mulig. Svenske myndigheter fører tilsyn med steder som innehar en slik omtalt tillatelse og det eksisterer adgang i lovverket til å trekke tillatelsen tilbake dersom vilkårene som er satt ikke anses oppfylt. Loven ble analysert av det svenske Socialstyrelsen i 2005²⁰. Det konkluderes med at erfaringene med loven er blandet og at den ikke hadde gitt de ønskede virkningene knyttet til å få praksisen inn i tryggere rammer. De mente likevel at loven måtte bestå.

2.5 Rituell omskjæring i Danmark

Danmark har på lik linje med Norge ikke noen egen lov som regulerer rituell omskjæring. Inngrepet må finansieres av den enkelte selv og det er vanlig at det utføres av det enkelte trossamfunn eller på en privatklinikk. I henhold til lov nr. 451 af 22. mai 2006 om autorisation af sundhedspersoner og om sundhedsfaglig virksomhed, jf. § 74 andre ledd, er omskjæring et operativt inngrep og det er således kun leger og deres medhjelpere som har adgang til å utføre inngrepet.²¹ Her skiller lovverket seg fra det svenske hvor også mennesker uten bestemte medisinske kvalifikasjoner under bestemte vilkår kan få tillatelse til å omskjære guttebarn.

2.6 Helse- og omsorgsdepartementets høringsnotat

I april 2011 sendte Helse- og omsorgsdepartementet ut et høringsnotat på 89 sider om lovregulering av rituell omskjæring av gutter.²² I høringsutkastet heter det at: ”Hensikten med lovforslaget er imidlertid å foreslå rettslige rammer som skal sikre at rituell omskjæring

---

²⁰ Socialstyrelsen 2007-107-7 (2007).

²¹ Helse- og Omsorgsdepartementet (2011).

²² *Ibid.*

utføres på en forsvarlig måte”

Det slås innledningsvis fast at omskjæring som foretas av medisinske årsaker, for eksempel på grunn av forhudsfortrengning, infeksjoner eller skader, ikke omhandles av høringsnotatet. Høringsnotatet operer med to modeller. I modell A ser man for seg en lovfesting hvor helseforetakene skal organisere et tilbud for de som ønsker å få utført en rituell omskjæring og at andre enn helsepersonell skal gis tillatelse til å utføre inngrepet under bestemte vilkår. I modell B er det kun helsepersonell som vil ha tillatelse til å utføre inngrepet og at rituell omskjæring av barn skal være et offentlig tilbud over hele landet. Lovforslagene skiller seg fra hverandre knyttet til hvem som skal få utføre inngrepet.

Departementet har i høringsnotatet foretatt en gjennomgang av dagens lovverk, både nasjonale lover og menneskerettighetene, hvor det konkluderes med at det etter deres syn ikke vil være i strid med noen gjeldene rettslige normer og innføre en lov som regulerer omskjæring av guttebarn.

2.6.1 Helse- og omsorgsdepartementets argumenter for lovregulering

Det har i Norge over lengre tid vært enighet om at det offentlige ikke bør prioritere helsetjenester som ikke har noen helsemessig gevinst eller som savner medisinsk indikasjon.²³ Departementet slår i høringsnotatet fast at omskjæring som utgangspunkt vil falle inn under denne gruppen. Likevel argumenteres det for at det er nødvendig å gjøre noe med dagens situasjon for å hindre at guttene blir utsatt for risiko for skade. Det sies i klartekst at praksisen uansett vil finne sted og at det på denne bakgrunn vil være i alles interesse at rituell omskjæring blir utført på en forsvarlig måte. Skal praksisen komme inn i ordnede former må den lovreguleres. Det vil igjen skape klarhet i ansvarsforhold, samtykkeregler og kompetansekrav, samt sikre tilstrekkelig smertelindring og oppfølging etter inngrepet, skrives det i høringsnotatet.

---

²³ Helse- og Omsorgsdepartementet (2011).

Departementets utgangspunkt i høringsnotatet er at rituell omskjæring har blitt praktisert i Norge i lang tid, og det tas derfor ikke stilling til hvorvidt rituell omskjæring bør forbys eller ikke. Det kom inn 45 høringsvar med merknad på departementets høringsnotat. Ikke uventet var det mange ulike syn. Blant de mest kritiske var barneombudet, Det medisinske fakultet ved universitetet i Oslo, Norges Sykepleierforbund og Ressurscenter for menn.²⁴

2.6.2 Vurdering av helse- og omsorgsdepartementets høringsnotat

Helse og omsorgsdepartementet har konkludert med at rituell omskjæring av guttebarn ikke er i strid med barnekonvensjonen eller den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Norsk senter for menneskerettigheter har i sitt høringsvar antatt at denne konklusjonen er riktig.²⁵ Slik jeg ser det har ikke departementet drøftet flere av spørsmålene grundig nok til å kunne konkludere med den grad av sikkerhet de gjør. I høringsnotatets avsnitt som omhandler barnekonvensjonen innleder departementet med å fastslå at Norge er forpliktet til å oppfylle bestemmelsene i konvensjonen. Deretter ramser departementet opp en rekke av konvensjonens artikler før det avsluttes med:

“Departementet legger til grunn at rituell omskjæring av gutter ikke kan anses for å være i strid med barnekonvensjonen”

En bredere drøftelse av religionsfriheten og foreldrenes samtykkekompetanse slik det er forstått i dag, opp mot barns rett til medbestemmelse, barns rett til kroppslig integritet og barns beste-prinsippet fortjener slik jeg ser det en grundigere behandling når en ønsker å lovregulere en praksis som vil ha betydning for mange guttebarn i oppvoksende generasjoner. Høringsnotatet mangler videre flere store rapporter blant annet fra det FN

---

²⁴ Helse- og Omsorgsdepartementet (2011).

²⁵ Helse- og Omsorgsdepartementet (2011 b).

oppnevnte NGO-rådet knyttet til omskjæringspraksisen. Slik jeg ser det er en behandling av disse avgjørende for å vurdere alle elementene knyttet til rituell omskjæring.

Når man nå fra departementets side vil vedta en lov som tillater rituell omskjæring utført ved norske helseinstitusjoner vil det samtidig kunne medføre at grensedragningen i lignende saker som måtte komme opp blir vanskelig. Hvor mye skal man kunne gjøre med et barn før det ikke lenger kan begrunnes i foreldrenes samtykkekompetanse. I en verden i stadig forandring er det ikke utenkelig at nye trender – også religiøse – kan dukke opp med ritualer og skikker som vil virke fremmed for de fleste.

3 OMSKJÆRING OG HELSE:

3.1 Innledning

Det foreligger et nokså omfattende forskningsmateriale knyttet til omskjæring av guttebarn. Både risiko knyttet til selve inngrepet og inngrepets effekt på en rekke sykdommer har blitt undersøkt. I det følgende søker jeg å gi en kort og presis innføring i noe av den mest sentrale forskningen både knyttet til helsegevinst og risiko ved omskjæringsinngrepet. Videre vil jeg presentere synet på omskjæring som en integritetskrenkelse fra ulike aktører.

3.2 Helsegevinster ved omskjæring

Det finnes forskning som omhandler helsegevinstene ved mannlig omskjæring. Verdens helseorganisasjon som er underlag FN konkluderer på sine hjemmesider med at det er dokumentert at omskårede menn har lavere risiko for å bli hiv-smittet²⁶. Organisasjonen anbefaler derfor at omskjæring bør være et av flere tiltak i land med heterofile hiv-epidemier. I dagens verden er dette i all hovedsak land som geografisk ligger sør i Afrika. Ingen av de skandinaviske legeforeningen har anbefalt omskjæring som ledd i beskyttelse mot hiv-smitte.

En studie som ble publisert i New England Journal of Medicine i 2009 antyder at omskjæring av menn reduserer risikoen for at de smittes av HPV-viruset med omtrent en tredjedel.²⁷ I den samme studien skriver de samme forskerne at risikoen for å bli smittet med herpes også er lavere hos menn som er omskåret.

Knyttet til urinveisinfeksjon har det tradisjonelt vært hevdet at omskjæring gir beskyttelse mot dette. En stor studie som ble utført i Canada undersøkte 69 100 guttebarn hvor litt under halvparten ble omskåret den første levemåned. Andelen barn som i løpet av de tre første leveårene var lavere hos gruppen som ble omskåret. Forskerne bak studien anså dette som en

---

²⁶ World Health Organization (2013).

²⁷ AAR Tobian et al. (2009).

signifikant forskjell som må relateres til omskjæringen.²⁸ I dag er synet mer nyansert.

Cochrane Collaboration som systematiserer forskningsresultater fra helseforskning rapporterte i 2012 at de ikke har klart å identifisere noen randomiserte kontrollerte studier som dokumenterer at omskjæring forebygger urinveisinfeksjon hos gutter.

3.3 Risiko ved omskjæringsinngrep

Det kan i gitte tilfeller oppstå komplikasjoner knyttet til selve omskjæringsinngrepet. I 2012 døde et to uker gammelt guttebarn etter å ha blitt omskåret hos et legekontor i Oslo.²⁹ Det danske barneombudet, som har undersøkt forskningen på området, anslår at det oppstår komplikasjoner i mellom 0,2 % og 0,3 % av alle inngrep.³⁰ Av komplikasjoner som kan oppstå er alt fra småblødninger til mer alvorlige problemer som kan gi barnet varige **men**. Dette understrekes av det norske rådet for legeetikk som i en kommentar i Tidsskrift for den norske lægeforening uttaler følgende:

”Selv ved bruk av lokalbedøvelse medfører inngrepet smerte og er forbundet med en viss risiko for medisinske komplikasjoner”³¹

I en studie fra 2002 antydes det at omskjæringsinngrepet selv ved bruk av bedøvelse kan gi barnet smerte både under og i etterkant av inngrepet. Resultatet av den samme studien fastslår at inngrepet kan medføre både psykiske og fysiske konsekvenser for barnet.³²

Et annet risikomoment knyttet til omskjæring handler om penisens funksjon knyttet til seksualitet. Forhuden på mannens penis er blant de mest følsomme områdene på kroppen til en mann. I en uttalelse fra nordisk forening for klinisk sexologi skriver foreningen at forhuden har en viktig funksjon knyttet til seksuell nytelse både for mannen og hans potensielle partnere.³³

---

²⁸ To (1998).

²⁹ Aftenposten.no (2012).

³⁰ Det danske barnerådet (2008).

³¹ Gulbrandsen (2001).

³² Boyle et al. (2002).

³³ NACS (2013).

3.4 Uttalelser knyttet til barnets kroppslige integritet

I en rapport utgitt av det internasjonale NGO-rådet som er FN oppnevnt, omtales omskjæring av gutter som et eksempel på en skadelig praksis som rammer barn basert på tradisjon, kultur, religion eller overtro.³⁴

NGO-rådet ble etablert i 2006 for å jobbe med frivillige organisasjoner og andre samarbeidspartnere, blant annet medlemsland, for å sikre at anbefalingene fra FNs studie om vold mot barn blir gjennomført.

Den internasjonale NGO-rådet består av representanter fra ni internasjonale frivillige organisasjoner, herunder store menneskerettigheter og humanitære organisasjoner, samt ni representanter som er valgt fra sine regioner.

Rådet går så langt som å kalle omskjæring for en ”grov krenkelse” av barnets rettigheter. Det antydes at skikken med å omskjære gutter kan være i strid med barnekonvensjonen og at ingen rituelle tradisjoner skal trumfe barnets beste.

Europarådets parlamentarikerforsamling er en av institusjonene i Europarådet, og har hovedsete i Strasbourg. Forsamlingens anbefalinger innen menneskerettighetsfeltet har tradisjonelt blitt tillagt vekt da rådet representerer alle europeiske stater med unntak av Hviterussland. Europarådets parlamentarikerforsamling definerte i en egen resolusjon omskjæring av guttebarn som en integritetskrenkelse og oppfordrer medlemsstatene til å arbeide for barnets rett til medbestemmelse.³⁵ De skriver at omskjæring av guttebarn tilhører en form for vold mot barnet som tilhengere av inngrepet har en tendens til å presentere som gunstig til tross for at klare bevis taler for det motsatte.

Barneombudet, som har som oppgave å tilse at lovgivningen tilknyttet barn overholdes, argumenterer for at inngrepet er integritetskrenkende og at det må settes en aldersgrense sånn at barnet selv kan treffe en avgjørelse.³⁶ I en felles uttalelse fra alle de nordiske barneombudene er det enighet om at omskjæring av gutter er

---

³⁴ The International NGO Council on Violence against Children (2012).

³⁵ Europarådets parlamentarikerforsamling (2013).

³⁶ Barneombudet (2011).

integritetskrenkende og at foreldrenes rettigheter ikke kan settes foran denne grunnleggende rettigheten barn har etter barnekonvensjonen. Alle de nordiske barneombudene vil derfor at det settes en aldersgrense på inngrepet slik at barnet selv kan få bestemme.³⁷ Det samme dokumentet er i tillegg underskrevet av lederen for barnekirurgisk avdeling i Norge, Hans Skari og Trond Markestad som er leder for rådet for legetikk samt flere andre barnemedisinske eksperter fra våre naboland.

---

³⁷ Felles uttalelse fra de nordiske barneombudene (2013).

4 Del 4: Foreldrenes rettslige stilling

4.1 Innledning

Begrepet ”foreldreansvar” definerer sammen med barnets selvbestemmelsesrett og medbestemmelsesrett det rettsforholdet som eksisterer mellom foreldre og barn.³⁸ Fra tidligere tider var det begrep som ”foreldremyndighet” og ”foreldremakt” som ble brukt i lovgivningen. Det nåværende begrepet understreker at barns rettigheter inngår som en del av foreldreansvaret. I motsetning til tidligere tider da foreldremyndigheten var nokså total og oppdragelsen av barn ikke var underlagt de samme bestemmelsene som i dag.

4.2 Foreldreansvaret

I norsk rett er foreldreansvaret definert i lov 8 april 1981 nr 7 om barn og foreldre – barneloven.³⁹ Barneloven § 30 1. ledd gir foreldreansvaret følgende innhold:

”Barnet har krav på omsut og omtanke frå dei som har foreldreansvaret. Dei har rett og plikt til å ta avgjerder for barnet i personlege tilhøve innanfor dei grensene som §§ 31 til 33 set. Foreldreansvaret skal utøvast ut frå barnet sine interesser og behov”

Det er to hovedelementer i foreldreansvaret: Omsorgsplikten og bestemmelsesretten.

”Omsut og omtanke” vil si at barnet skal ha kjærlighet, trygghet, oppmerksomhet, stell og pleie, tilsyn, mulighet for lek og samvær med andre med mer.⁴⁰ Omsorgsbegrepet omhandler også forebygging av at barnet ikke lider fysisk skade. Det kan for eksempel være å bruke barnesete og sikkerhetsbelte under bilkjøring.⁴¹

---

³⁸ Backer (2008) s. 234.

³⁹ Barnelova.

⁴⁰ Backer (2008) s. 272.

⁴¹ *Ibid.*

Videre vil det å sørge for at barnet får nødvendig medisinsk behandling være en viktig del av omsorgsbegrepet. Det ligger i foreldreansvaret en rett til å samtykke til helsehjelp for personer under 16 år.⁴²

Bestemmelsesretten etter barneloven § 30 1. Ledd 2 punktum gir en rett til å treffe avgjørelser på en rekke områder på vegne av barnet. Loven opererer ikke med nøyaktig liste for hva foreldre kan bestemme eller ikke bestemme. Det grunnleggende er at avgjørelsene skal skje ut fra barnet sine interesser og behov.

Loven gir ingen alminnelig adgang for foreldre til å samtykke til legemlige inngrep.⁴³ Spørsmålet om foreldre er samtykkekompetente knyttet til rituell omskjæring av guttebarn fordrer en grundig avveining av flere bestemmelser. Problemstillingen vil bli behandlet under punkt 6.7.

4.2.1 Foreldreansvaret i barnekonvensjonen

Også i FN sin barnekonvensjon artikkel 5 og 18 finner vi utslag av foreldreansvaret.

Konvensjonen er en del av menneskerettighetsloven og gjelder som norsk lov.⁴⁴

Barnekonvensjonen artikkel 5 lyder:

”Partene skal respektere det ansvar og de rettigheter og forpliktelser som foreldre, eventuelt slektninger eller medlemmer av lokalsamfunnet ifølge stedlig skikk, verger eller andre med juridisk ansvar for barnet har, for å gi det veiledning og støtte, tilpasset dets gradvise utvikling av evner og anlegg, under barnets utøvelse av rettighetene anerkjent i denne konvensjonen”

Barnekonvensjonen artikkel 18 lyder:

1. ”Partene skal bestrebe seg på å sikre anerkjennelse av prinsippet om at begge foreldre har et felles ansvar for barnets oppdragelse og utvikling. Foreldre, eventuelt verger, har hovedansvaret for barnets oppdragelse og utvikling. Barnets beste skal for dem komme i første rekke”.

2. ”For å garantere og fremme de rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon, skal partene

---

⁴² Pasient- og brukerrettighetsloven.

⁴³ Backer (2008) s. 275.

⁴⁴ Menneskerettsloven.

yte egnet bistand til foreldre og verger når de utfører sine plikter som barneoppdragere, og de skal sørge for utvikling av institusjoner, ordninger og tjenester innen barneomsorg”.

3. ”Partene skal treffe alle egnede tiltak for å sikre at barn av yrkesaktive foreldre får rett til å nyte godt av omsorgstjenester og - ordninger for barn når de oppfyller vilkårene for dette”.

De to nevnte artiklene i barnekonvensjonen oppstiller stort sett tilsvarende materielle krav som i nasjonal lovgivning.⁴⁵ De kan således ses på som et supplement til foreldreansvarets innhold etter barneloven. De understreker betydningen av foreldreansvaret og hvilken viktig rolle foreldrene har i et barns liv.

4.2.2 Begrensninger i foreldreansvaret

Bestemmelsesretten etter barneloven. § 30 1. ledd gjelder innenfor de grenser som er satt i barnelovens §§ 31 til 33 og rettigheter som tilfaller barnet etter barnekonvensjonen.

Bestemmelsene vil bli behandlet under barnets rettslige stilling.

Det finnes videre en del offentligrettslige bestemmelser som begrenser foreldreansvaret. Eksempler på dette er opplæringslova § 2-1 som forplikter foreldrene til at barnet følger offentlig grunnskole⁴⁶ og arbeidsmiljølovens kap. 11 som har klare grenser for barns deltakelse i arbeidslivet.⁴⁷

4.2.3 Retten til religionsutøvelse:

Friheten til å kunne praktisere den religionen man selv vil er en av de mest grunnleggende menneskerettighetene som finnes. Det hevdes fra flere at denne friheten gir selve begrunnelsen for menneskerettighetene.⁴⁸

---

⁴⁵ Barnekonvensjonen (1989).

⁴⁶ Opplæringslova.

⁴⁷ Arbeidsmiljøloven.

⁴⁸ Høstmølingen (2007) s. 237.

I Norge er religionsfriheten grunnlovsfestet.⁴⁹ I tillegg slås religionsfriheten fast i flere av de internasjonale konvensjonene Norge har forpliktet seg til. Både SP artikkel 18 og EMK artikkel 9 er tydelige i sin beskrivelse av religionsfriheten som grunnleggende for et hvert individ. Felles for disse er at de tar utgangspunkt i FNs verdenserklæring artikkel 18.⁵⁰ Bestemmelsene i EMK art 9 og SP art 18 er i hovedsak sammenfallende. Jeg har derfor valgt å presentere religionsfriheten slik den er nedfelt i SP. art. 18.

SP art. 18 nr.1:

”Enhver skal ha rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet. Denne rett skal omfatte frihet til å bekjenne seg til eller anta en religion eller tro etter eget valg, og frihet til alene eller sammen med andre, offentlige eller private, å utøve sin religion eller tro gjennom gudstjeneste, iakttagelse av religiøse skikker, andaktsøvelser og undervisning”

Religionsbegrepet i artikkel 18 dekker alle kjente og nye teistiske, ikke teistiske og ateistiske trosretninger. Det dekker videre også retten til ikke å tro.⁵¹ Religionsfriheten gjelder både alene og sammen med andre. Videre gjelder den i det offentlige og i det private. Videre omfatter bestemmelsen retten til å utøve den troen man praktiserer gjennom tilbedelse og utøvelse av religiøse skikker. Rettigheten til å praktisere religiøse skikker er av interessant betydning knyttet til rituell omskjæring av guttebarn. For mange av foreldrene som velger å omskjære barnet sitt anses det som en del av et religiøst ritual. Spørsmålet vil bli drøftet under punkt 6.4.

4.2.4 Foreldrenes rett til å oppdra barn i tråd med egen overbevisning

Foreldre sine rettigheter til å oppdra barnet i samsvar med deres egen overbevisning er hjemlet i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og i barnekonvensjonen.

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 18 nr. 4 lyder

---

⁴⁹ Kongeriget Norges Grundlov.

⁵⁰ Menneskerettserklæringen (1948).

⁵¹ Høstmølingen (2007) s. 241.

“Konvensjonspartene forplikter seg til å respektere foreldres, og i tilfelle vergers, frihet til å sørge for sine barns religiøse og moralske oppdragelse i samsvar med deres egen overbevisning.”⁵²

Bestemmelsen gir foreldre rett til en religiøs oppdragelse av barnet i samsvar med egen overbevisning. Det følger videre av barnekonvensjonen art. 14 nr. 2 at ”partene skal ”respektere foreldrenes rett og plikt til å veilede barnet om utøvelsen av hans eller hennes rettigheter på en måte som er i samsvar med barnets gradvise utvikling⁵³”.

Derfor vil overgangen fra barnets oppdragelse etter foreldrenes religiøse eller ikke religiøse overbevisning være en glidende overgang som ender med at barnet selv kan ta stilling til spørsmål som omhandler religion når det er modent nok. Retten til religiøs oppdragelse må skje innenfor de grenser som annen lovgivning setter.⁵⁴ Eksempelvis kan ikke fysiske eller psykisk angrep på barnet hjemles som del i en religiøs oppdragelse. Opp mot omskjæring vil spørsmålet være om praksisen lar seg begrunne i forståelsen av religionsbegrepet. Å omskjære et barn lar seg ikke sammenligne med andre religiøse valg foreldrene tar for sine barn. En kristen dåp er eksempelvis et ritual uten andre påtrykk enn litt vann over barnets hode. Spørsmålet vil bli drøftet under punkt 6.4.

4.2.5 Retten til videreføring av egen kultur

Sivile og Politiske rettigheter art. 27 lyder:

”I de stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike minoriteter ikke nektes retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne seg til og utøve sin egen religion, eller bruke sitt eget språk”.⁵⁵

---

⁵² SP art 18 nr. 4 (1966).

⁵³ Barnekonvensjonen art 14 nr. 2 (1989).

⁵⁴ Høstmølingen (2012) s. 131.

⁵⁵ SP art 27 (1966).

Veldig ofte knytter man omskjæring opp mot noe som er religiøst betinget. I realiteten er det like relevant å se på skikken som en kulturelt betinget praksis. Et land som USA har lange tradisjoner for å omskjære guttebarn.

Ordlyden i denne artikkelen sier ikke noe spesifikt om rituell omskjæring av guttebarn. Heller ikke noe om retten til å videreføre egen kultur til sine barn. Det er i midlertidig hevdet at et forbud mot kroppslige inngrep på barn som er kulturelt betinget kan være å anse som en krenkelse av retten til å dyrke sin egen kultur⁵⁶.

4.2.6 Retten til privatliv etter den europeiske menneskerettighetskonvensjon

Det er ingen bestemmelser i EMK som direkte omhandler rituell omskjæring av guttebarn. Det er videre to av artiklene som kan tenkes å berøre den aktuelle problemstillingen. I tillegg til den allerede omtalte artikkel 9 om religionsfrihet, hjemler konvensjonens artikkel 8 retten til privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse. Artikkel 8 nr. 1 oppstiller rettigheten, mens inngrepshjemmelen følger av annet ledd.

EMK artikkel 8 har følgende ordlyd:

- ”1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.
- 2. Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske

---

⁵⁶ Køhler-Olsen (2013).

velferd, for å forebygge uorden og kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.”⁵⁷

Rekkevidden av begrepene i først ledd lar seg vanskelig definere helt presist.⁵⁸ Vernet etter EMK art 8 nr. 1 er ikke absolutt. Det sentrale er at hvis det er tale om et inngrep etter EMK art 8 nr. 1, må vilkårene i EMK art 8 nr. 2 være oppfylt. Inngrepet må ha hjemmel i lov, det må ha et relevant formål, og det må være nødvendig i et demokratisk samfunn. I det siste vilkåret ligger det et krav til forholdsmessighet I NOU 2013:1 det livs åpne samfunnet, skriver utvalget at det kan tenkes at et forbud mot omskjæring av guttebarn vil være i strid med EMK, og at et eventuelt forbud ville kunne bli prøvd av den europeiske menneskerettighetsdomstol.⁵⁹ En drøftelse av et eventuelt omskjæringsforbud opp mot respekten for sitt privat og familieliv vil kreve en grundig gjennomgang av rettspraksis fra EMD. Jeg finner det likevel hensiktsmessig å nevne bestemmelsen som et ledd i forståelsen av privatlivets sterke juridiske vern.

---

⁵⁷ EMK art 8.

⁵⁸ Høstmølingen (2007) s. 216.

⁵⁹ Kulturdepartementet (2013) .

5 Barns rettslige stilling

5.1 Innledning

Det aller første menneskerettsdokumentet som gjaldt barn var Declaration of the Right of the Child, anbefalt av folkeforbundet i 1924. Siden den gang har det vært en kraftig styrking av barnets rettigheter. Dette er et rettsområde som er i stadig utvikling og hvor det fortsatt forskes mye. Slik jeg ser det er det avgjørende at kunnskap legger grunnlaget for hvordan vi ser på et barnet som individ. Desto mer vi vet om hva som er det beste for barnet jo bedre er det. Jeg vil under dette punktet gi en presentasjon av noen av barnets mest sentrale rettigheter.

5.2 FNs konvensjon om barns rettigheter

FNs barnekonvensjon utkom i 1989 og trådte i kraft året etter. Norge ratifiserte konvensjonen den i 1991 og i 2003 ble konvensjonen inkorporert i menneskerettighetsloven og gjelder som norsk lov. Det er fire av artiklene i konvensjonen som legger grunnlaget for tolkningen av de fleste artiklene. I "general Measures of Implementation" som er den generelle kommentarutgaven utgitt av FN fremheves artikkel 2 om ikke diskriminering, artikkel 3 nr. 1 om barns beste, artikkel 6 om barnets rett til liv og utvikling og artikkel 12 om barns rett til å bli hørt som grunnpilarene for barnekonvensjonen.⁶⁰

Flere av bestemmelsene er utformet med et språk som gjør dem vanskelig for domstolene og tolke på en bestemt måte. Eksempelvis vil det være ulik forståelse hva som ligger i begrepet "barns beste" som er beskrevet i artikkel 3. En konvensjon skal alltid tolkes i sin helhet. Det er derfor av avgjørende betydning å se de ulike artiklene som en helhet. Den videre fremstillingen av barnekonvensjonen vil knytte seg til artiklene som har betydning knyttet til oppgavens problemstilling.

5.3 Barns beste-prinsippet

Under dette punkter tar jeg for meg barns beste prinsippet. Utgangspunktet er barnekonvensjonen artikkel 3 som lyder:

---

⁶⁰ Høstmølingen (2012) s. 19.

1. ”Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn”.

2.” Partene påtar seg å sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel, idet det tas hensyn til rettighetene og forpliktelsene til barnets foreldre, verger eller andre enkeltpersoner som har det juridiske ansvaret for ham eller henne, og skal treffe alle egnede, lovgivningsmessige og administrative tiltak for dette formål”.

3. ”Partene skal sikre at de institusjoner og tjenester som har ansvaret for barns omsorg eller beskyttelse, retter seg etter de standarder som er fastsatt av de kompetente myndigheter, særlig med hensyn til sikkerhet, helse, personalets antall og kvalifikasjoner samt kvalifisert tilsyn”.

Som nevnt under punkt 5.2 er barns beste et av barnekonvensjonens mest sentrale begrep. Dette er et grunnleggende hensyn som er gjennomgående på alle områder som berører et barn. Innholdet i begrepet lar seg ikke fastsette eksakt. Det sier seg selv at når en artikkel med en slik ordlyd skal forstås av så mange mennesker blir det krevende å ilegge bestemmelsen et entydig innhold. Det svenske barneombudet har beskrevet at man ved anvendelse av prinsippet skal ta utgangspunkt i det enkelte barnets behov og forutsetninger.⁶¹ I det ligger det at ingen er like og at det enkelte individ skal settes i sentrum når man definerer innholdet i bestemmelsen. Et annet grunnleggende element ved artikkel 3 er at barnets fulle menneskeverd og integritet skal respekteres.⁶²

Artikkel 3 unik er unik i den forstand at barns beste-prinsippet gjelder i alle tilfeller hvor barns interesser blir berørt. Prinsippet omfatter alle forhold som knytter seg til barn og ikke bare det som er nevnt i konvensjonen som sådan.⁶³

Hva som er barns beste kan vanskelig fastsettes en gang for alle. Det er avgjørende at innholdet i bestemmelsen er kunnskapsbasert slik at man tillegger hensynet bak

---

⁶¹ Svenska barombudsmann (2005).

⁶² Høstmølingen (2012) s.52.

⁶³ *Ibid.*

bestemmelsen den intensjonen det er ment å ha. Det man anså som barns beste da konvensjonen ble utferdiget mot slutten av 1980-tallet er ikke nødvendigvis det samme i 2014. Det er derfor avgjørende at man ser prinsippet i lys av nåtiden.

5.4 Barns rett til medbestemmelse

Barnets rett til å bli hørt er hjemlet i barneloven § 31 og barnekonvensjonen artikkel 12 nr. 1. Bestemmelsen i barneloven gjelder kun i ”personlige forhold” for det enkelte barn og er derfor en snevrere bestemmelse enn artikkel 12 i barnekonvensjonen. Artikkel 12 omfatter også retten til barn som gruppe til å bli hørt i saker som berører dem.

Barnekonvensjonen artikkel 12 lyder:

1. ”Partene skal garantere et barn som er i stand til å gjøre danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.”⁶⁴
2. “For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett”

Barn skal høres når viktige beslutninger i livet deres skal tas. Dette er en helt sentral anerkjennelse av barn som selvstendige individer.⁶⁵ Artikkel 12 som generelt prinsipp innebærer at partene skal bestrebe seg på å sørge for at fortolkningen og gjennomføringen av alle andre rettigheter i konvensjonen skjer med denne rettigheten som styrende prinsipp.⁶⁶ I

---

⁶⁴ Barnekonvensjonen (1989).

⁶⁵ Høstmølingen (2012) s. 65.

⁶⁶ Høstmølingen (2012) s. 90.

generell kommentar nr. 7 understreker FNs barnekomite at artikkel 12 gjelder for både eldre og yngre barn. Barns rett til medbestemmelse vil ikke si at barnet har selvbestemmelse. Barnets synspunkter skal imidlertid tillegges sterkere vekt i takt med at barnet utvikler seg og blir eldre. Medbestemmelsesretten gjelder i saker som ”vedrører barnet”. Dette er ikke et strengt krav og det er derfor av avgjørende betydning at foreldre eller eventuell verge søker å sette barnet i en slik posisjon at det er i stand til å danne seg egne synspunkter.⁶⁷

Det eksisterer ikke noen nedre aldersgrense for barnets rett til å bli hørt. I barnekomiteens generelle kommentar til artikkel 12 uttaler komiteen at også ikke-verbal kommunikasjon anerkjennes som en måte å gi uttrykk for sin mening.⁶⁸

Norsk rett opererer med en aldersgrense for når barn skal få si sin mening i personlige forhold. Etter barneloven. § 31 2. Ledd er grensen satt til 7 år. Bestemmelsen suppleres i midlertidig med en skjønnsmessig regel i barneloven. § 31 som er tuftet på barn som er yngre enn dette. Det norske barneombudet er blant dem som har henvist til artikkel 12 i sitt hørings svar og stiller spørsmål ved om det er riktig å omskjære et guttebarn som ikke har fått gi uttrykk for sin mening. Problemstillingen vil bli drøftet under punkt 6.3.

5.5 Barnets religionsfrihet

Barnets religionsfrihet er regulert av artikkel 14 i barnekonvensjonen.

Artikkel 14 sier:

1. ”Partene skal respektere barnets rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet”
2. ”Partene skal respektere foreldrenes, eventuelt vergenes, rett og plikt til å veilede barnet om utøvelsen av hans eller hennes rettigheter på en måte som er i samsvar med barnets gradvise utvikling”.
3. ”Frihet til å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning kan bare undergis de begrensninger som er fastsatt ved lov og som er nødvendige for å beskytte offentlig trygghet, orden, helse eller moral eller andres grunnleggende rettigheter og friheter”.”⁶⁹

---

⁶⁷ Høstmølingen (2012) s. 101.

⁶⁸ FNs barnekomite (2009).

⁶⁹ Barnekonvensjonen art 14 (1989).

Barnekonvensjonens artikkel 14 nummer 1 fastslår at barn har religionsfrihet. Religionsfriheten følges opp foreldrenes rett og plikt til å veilede barnet etter barnekonvensjonen art.14 nr 2. I realiteten henger barnets religionsutøvelse tett sammen med foreldrenes. Som redegjort for under punkt 4.2.4 har foreldre etter SP art. 18 nr. 3 rett til å oppdra barnet i tråd med egen religiøs overbevisning. Dette er en del av foreldreansvaret. I norsk rett er ikke barn gitt full religionsfrihet før fylte 15 år. Barn over 12 år har rett til å bli hørt om inn og utmelding av Den norske kirke og andre trossamfunn, dersom det lar seg gjøre.⁷⁰ Bestemmelsen er ikke supplert med noen regel om at yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal bli hørt i disse spørsmålene. Bestemmelsene er derfor ikke i tråd med artikkel 12 nr. 2 i barnekonvensjonen som åpner opp for at også yngre barn kan bli hørt.⁷¹

5.6 Barns vern mot vold

Retten til beskyttelse mot vold, overgrep og utnyttelse har et bredt vern i de internasjonale menneskerettighetene. Barn er en sårbar gruppe og har behov for et ekstra sterk vern mot vold. Derfor går barnekonvensjonen lenger i å beskytte barn enn noen annet konvensjon.⁷²

Barnekonvensjonen artikkel 18 lyder:

1. “Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet”.⁷³
2. ”For å garantere og fremme de rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon, skal partene yte egnet bistand til foreldre og verger når de utfører sine plikter som barneoppdragere, og de skal sørge for utvikling av institusjoner, ordninger og tjenester

---

⁷⁰ Lov om trdomssamfunn og ymist anna.

⁷¹ Høstmælingen (2012) s. 105.

⁷² Høstmælingen (2012) s. 310.

⁷³ Barnekonvensjonen art 18 (1989).

innen barneomsorg.”

3. ”Partene skal treffe alle egnede tiltak for å sikre at barn av yrkesaktive foreldre får rett til å nyte godt av omsorgstjenester og - ordninger for barn når de oppfyller vilkårene for dette.”

Artikkel 19 pålegger stater å treffe tiltak som gir barn beskyttelse mot psykisk og fysisk vold. FNs barnekomite har i den generelle kommentarutgaven til barnekonvensjonen vurdert det til at all form for vold og fysisk maktanvendelse rammes av artikkelen 19.⁷⁴ Videre sier komiteen at alle former for vedvarende skadevoldende påvirkning overfor barn vil rammes av begrepet psykisk vold.

Barnekomiteen nevner ikke omskjæring av guttebarn spesifikt som en del av voldbegrepet, men gjør det klart at ingen stater skal akseptere krenkelser av barns fysiske integritet.

Komiteen går så langt som å ta til ordet for et paradigmeskifte dersom en rettighetsbasert omsorg og beskyttelse av barn skal finne sted.⁷⁵

Statene har videre en plikt til å sikre at barn vernes mot skadelige kulturelle praksiser. Blant skikkene som nevnes i den ikke-uttømmende listen til barnekomiteen er kvinnelig kjønnslemlestning og brennmerking.

I nasjonal rett følger det av barneloven § 30 tredje ledd at et barn ikke må bli utsatt for vold eller på annen måte bli behandlet slik at den fysiske eller psykiske helsen utsettes for skade eller fare. I forarbeidene til den opprinnelige barneloven ble det pekt på at situasjoner som ikke var ment å rammes av lovens ordlyd. Blant annet ble ”lette klaps over hånden eller buksebaken som en spontan reaksjon” som et eksempel. Høyesterett uttalte i RT. 2005 s. 1567 at bestemmelsen i barneloven. 3.ledd er i tråd med barnekonvensjonens bestemmelser og at lette klaps i oppdragsøymed er akseptabelt.⁷⁶ Dette førte til at regjering som da satt ønsket å styrke bestemmelsens innhold og gjøre det klart at all form for vold mot barn rammes av barneloven § 30 3. ledd. I forarbeidene til loven skrives det at en klargjøring i lovverket har også som formål å tydeliggjøre at barns integritet er vernet på minst like god

---

⁷⁴ Høstmølingen (2012) s. 312.

⁷⁵ FNs barnekomite (2011).

⁷⁶ Rt. 2005 s.1567.

måte som voksnes. På grunn av barns sårbarhet og det uproporsjonale forholdet det er mellom barn og foreldre i makt og styrkeforhold, bør barn ha et bedre vern enn voksne mot krenkelser.⁷⁷

Barnekonvensjonen har en egen bestemmelse som omhandler beskyttelse mot tradisjonsbundet praksis.

Art 24 nr. 3 lyder

“Partene skal treffe alle effektive og egnede tiltak for å avskaffe tradisjonsbunden praksis som er skadelig for barns helse”.⁷⁸

Ved anvendelse av barnekonvensjonens artikkel 24 nr 3 et av vilkårene at den tradisjonsbunnete praksisen må være skadelig for barns helse.

Barnekomiteen nevner i sine kommentarer eksempler på slik praksis. Omskjæring av gutter nevnes ikke. I Norge har barneombudet argumentert for at rituell omskjæring av guttebarn er en helseskadelig praksis som bør rammes av den aktuelle bestemmelsen.⁷⁹Spørsmålet vil bli behandlet under punkt 6.5.1.

---

⁷⁷ Ot.prp. nr. 104 (2008-2009).

⁷⁸ Barnekonvensjonens art 24 nr. 3.

⁷⁹ Barneombudet (2011).

6 Sammenfattende betraktninger:

6.1 Innledning/utgangspunkt

Etter å ha redegjort for de mange bestemmelser innhold vil jeg under punkt 6 foreta en drøftelse hvor jeg avveier bestemmelsene jeg har redegjort for. Jeg vil deretter konkludere rundt oppgavens problemstilling.

6.2 Er et forbud mot rituell omskjæring i tråd med barns beste-prinsippet i barnekonvensjonen?

Sett i lys av barnekonvensjonens art. 3 må det reises spørsmål om det å fjerne deler av en funksjonell kroppsdel hos et barn som i tillegg ikke er medisinsk betinget kan være til barnets beste. Det reiser seg imidlertid flere krevende avveininger. Hvilken tilnærming en velger å ta til barns beste-prinsippet vil derfor ha avgjørende betydning.

Barnekonvensjon er klar på at det alltid er barns beste som er det grunnleggende. Det vil ut fra objektive kriterier være flere tilfeller hvor foreldre ikke overholder sitt foreldreansvar korrekt i henhold til gjeldende rettslige normer og barns beste-prinsippet. Galt kosthold kan gi et barn plager det er vanskelig å bli kvitt senere i livet. Lite oppmerksomhet og omgang med medmennesker kan forsinke en nødvendig språklig progresjon. Det skal imidlertid nok så grove overtramp til for at det offentlige griper inn i foreldreansvaret.

Dersom det innføres et forbud og det igjen medfører at praksisen fortsetter under uverdige forhold, vil det nødvendigvis ikke være til et barns beste. Skal rituell omskjæring finne sted er det fra barnets perspektiv det beste at inngrepet skjer under ordnede forhold. Da en tysk domstol i 2012 fastslo⁸⁰ at omskjæring av guttebarn er en form for legemsbeskadigelse mot gutter som er ute av stand til å gi sitt samtykke, forente jødiske og muslimske organisasjoner seg⁸¹. De gjorde det klart at praksisen ville fortsette og at det til og med kunne bli aktuelt å dra

---

⁸⁰ Urt. v. 7.5.2012 – 151 Ns 169/11.

⁸¹ The Guardian (2012).

til utlandet for å få inngrepet gjennomført om nødvendig. I etterkant har det tyske parlamentet vedtatt en lov hvor omskjæring er tillatt med foreldrenes samtykke. Det er nærliggende å tro at religiøse miljøer i Norge vil innta samme holdningen. En situasjon hvor barnet bringes til illegale legekontorer eller i verst tilfelle får inngrepet utført av ikke-kompetent personell er ikke heldig for det individet som blir utsatt for denne praksisen. Det kan også tenkes at barnet tas med til utlandet for å få inngrepet utført der.

Ser man bort fra hva som vil skje ved et eventuelt forbud og vurderer barns beste utelukkende opp mot selve praksisen, vil risikoen som ligger i inngrepet måtte holdes opp mot religiøse og kulturelle fordeler som måtte følge av inngrepet for barn.⁸² Det vil med andre ord avhenge av risiko og nyttebetraktninger. Risikoen for inngrepet er redegjort for under punkt 3.3.

En mye brukt begrunnelse er at inngrepet sikrer barnets tilhørighet til en gruppe som er en viktig del av familielivet og identiteten til familien som helhet. Derfor er det til barnets beste.⁸³ Det kan være mange barn som anser det som viktig å vise tilhørighet i form av å være omskåret. Familiefellesskapet står tradisjonelt sett sterkt over hele kloden – også i Norge. Barns opplevelse av å være del av et felleskap enten det er i en vennegjeng eller familien oppleves for mange som viktig.

Videre er omskjæring forbundet med en viss risiko. Rituell omskjæring fjerner en kroppsdel fra barnets penis. Dette kan i utgangspunktet høres ut som noe som vil virke skjemmende for individet som blir utsatt for praksisen. Mennesker utfører til stadighet inngrep som endrer noe på kroppen. Det kan være kirurgiske inngrep som brystreduksjon og neseplastikk. Personer som foretar den type inngrep gjør ikke det i den tro at det er skjemmende. Tvert om. På samme måte vil foreldre som velger å omskjære sitt barn ikke anse inngrepet som skjemmende for guttebarnet.⁸⁴

---

⁸² Køhler-Olsen (2013).

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ Benatar (2003).

Bevissthet rundt risikovurderinger er den del av foreldreansvaret. Foreldre som samtykker til vaksinasjon av sine barn gjør dette i den tro at det er til det beste for barnet, selv om vaksinasjon er forbundet med en liten risiko for bivirkninger.

Rituell omskjæring lar seg ikke sammenligne presist med andre forhold foreldre er samtykkekompetente til. Et anerkjent syn er derfor at det legges for lite vekt på risikoen inngrepet medfører når en avveier hensynene til hva som er barnets beste.⁸⁵

Om man fratrar foreldre retten til å samtykke til omskjæring fratrar man dem samtidig retten til å ta bevisste valg i tråd med hva de vurderer som barnets beste. Samtykke skjer i den tro at det fremmer barnets langsiktige interesser.⁸⁶ Det finnes få holdepunkter for å si at foreldre som velger å omskjære barnet sitt ikke gjør det med barns beste i tankene. En vurdering knyttet til følgende av hva et forbud kan medføre for barnet og de kulturelle og sosiale fordelene gjør at jeg ikke mener et forbud mot rituell omskjæring kan begrunnes i prinsippet om barns beste.

6.3 Medbestemmelse og omskjæring

Barnets rett til medbestemmelse er hjemlet både i barneloven og i barnekonvensjonen. Bestemmelsen etter barnekonvensjonen favner videre enn barneloven. Jeg velger derfor kun å drøfte bestemmelsen i barnekonvensjonen.

Et lite barn har ikke mulighet til å uttrykke sin mening på annen måte en gjennom gråt og tårer. Derfor er det vanskelig å innhente barnets mening slik barnekonvensjonen art. 12 legger opp til. I midlertid kan det reises spørsmål om at man bør vente med å omskjære et barn til det er modent nok til å kunne uttrykke sin mening. Barnekomiteen skriver i sin generelle kommentar nummer 5 at det å høre på barnets mening ikke må bli sett på som et mål i seg selv. Man skal ikke hente inn barnets mening bare for å oppfylle barnets rettigheter. Barnet skal kunne ta stilling til temaer som omhandler det.

---

⁸⁵ Køhler-Olsen (2013).

⁸⁶ Benatar (2003).

Å skjære vekk et friskt kroppsvev vil slik jeg ser det være noe som angår barnet sterkt. Resultatet av inngrepet er noe personen som bli utsatt for inngrepet skal leve med resten av sitt liv. Det må derfor stilles spørsmål om det er riktig å foreta et omskjæringsinngrep på et barn som ikke har de intellektuelle evnene som må til for å mene noe om det som skjer og heller ikke har evnen til å samtykke. Bestemmelsen reiser slik jeg ser det noen etiske dilemmaer foreldre bør tenke over før de velger å omskjære barnet sitt. En grundig refleksjon rundt valget de tar på vegne av barnet må være minstekravet.

Videre skal barnets mening tillegges vekt i takt dets alder og modenhet. Bestemmelsen i artikkel 12 må forstås slik at et vilkår for at barnet skal bli hørt er at det er i stand til å danne seg sine egne synspunkter.⁸⁷ Derfor er det slik i dag at det er foreldrene som gir samtykke til helsemessige beslutninger som angår deres barn. Det ville skapt en krevende situasjon om man skulle lagt ned mye arbeid i å tolke barnet i den ene eller andre retningen knyttet til følelsesmessige utbrudd i veldig ung alder. Det vil derfor være en tidsperiode i da barnet er lite og ikke i stand til å uttrykke seg på en god nok måte, foreldrene fatter avgjørelser basert på sine rettigheter i kraft av å være foreldre.

Barnets medbestemmelsesrett står som et av de viktigste prinsippene etter barnekonvensjonen. Ved å argumentere for at et omskjæringsinngrep er av grunnleggende betydning for barnet gjennom resten av sitt voksne liv kan man hevde at det dermed er noe barnet selv skal få mene noe om. På den andre siden er det klart at artikkel 12 åpner opp for medbestemmelse når barnet er modent nok. Det finnes klare problematiske sider ved å la foreldrene samtykke til et kroppslig inngrep på barnet. Jeg finner likevel ikke holdepunkter for at bestemmelsen i artikkel 12 hjemler et forbud mot rituell omskjæring av guttebarn.

---

⁸⁷ Høstmølingen (2012) s. 99.

6.4 Omskjæring og religion

På religionsområdet har tradisjonelt foreldreretten stått sterkt både i Norge og internasjonalt. Avveininger mellom foreldrenes rett til å gi barn en religiøs oppdragelse og barns livssynsfrihet har vært en mangelvare.⁸⁸ Rituell omskjæring av gutter handler grunnleggende sett om en slik avveining. Barnets rett til religionsfrihet etter barnekonvensjonens artikkel 14 henger tett sammen med foreldrenes rett til å oppdra barnet etter sin religiøse overbevisning. Verken norsk rett eller barnekonvensjonen gir et barn full religionsfrihet fra dagen det blir født. Det er en rettighet som i likhet med artikkel 12 i barnekonvensjonen kommer etter hvert som barnet er i stand til danne seg egne synspunkter.

Når jøder og muslimer har praktisert omskjæring som en naturlig del av sin religion i mange hundre år er det forståelig at et forslag om forbud mot rituell omskjæring av guttebarn oppleves som at det settes en begrensning i utøvelsen av deres religiøse ritualer. Retten til religionsfrihet er definert til ikke bare å ha en overbevisning, men også til å gi uttrykk for den blant annet gjennom praksis og etterlevelse.

I en kronikk i aftenposten fra høsten 2013 fremmer to professorer i religionsvitenskap et interessant perspektiv på omskjæring og religionsfrihet. ”Å totalforby omskjæring mannlige omskjæring vil klart være i strid med religionsfriheten. Å tillate omskjæring bare for dem over 18, vil derimot sikre generell trosfrihet, kjønnslikestilling, foreldrenes rett til å oppdra barna i den tro at omskjæring er riktig, barnas egen trosfrihet og barnas rett til selv å bestemme over egen kropp og å avgjøre om de vil utsette seg for risikoen ved omskjæring - når den tid er moden”⁸⁹

Forslaget søker å balansere foreldrenes rett til en religiøs oppdragelse av barn mot barnets egen trosfrihet og rett til fysisk integritet. Det illustrerer at det finnes mennesker med kompetanse innen religionsspørsmål som mener at et forbud mot rituell omskjæring av guttebarn lar seg forene med religionsfrihet og herunder retten til en religiøs oppdragelse av barn i tråd med egen overbevisning.

---

⁸⁸ Kulturdepartementet (2013).

⁸⁹ Endsjø (2013).

Forslaget kan videre tenkes å ha problematiske sider. I henhold til den jødiske religion skal guttebarnet omskjæres den 8. dag etter fødsel. En aldersgrense på inngrepet vil således umuliggjøre en videreføring av tradisjonen slik den har vært praktisert gjennom flere tusen år. Selv om foreldrene kan oppdra barnet i den tro at omskjæring er riktig vil det fra et jødisk perspektiv være selve handlingen som er avgjørende. Forslaget kan således tenkes problematisk etter SP. art 18. Selv om det blant muslimer ikke er noen eksakt fastsatt tid for når guttebarnet skal omskjæres er det det klare hovedregel at inngrepet foregår når barnet er nyfødt. Det kan derfor også være et brudd på muslimers rett til å praktisere sin egen religion og dens skikker.

Religionsfrihetens sterke posisjon i menneskerettighetene er slik jeg ser det ikke et argument i seg selv for at et forbud mot omskjæring av guttebarn kan være problematisk i henhold til denne retten. Argumenter som at det er en religiøs skikk med historisk lange tradisjoner gjør at jeg ser et forbud som problematisk opp mot religionsfriheten. Omskjæring av guttebarn har vært praktisert i flere tusen år og anses for å være et grunnleggende ritual innenfor islam og jødedom. Slik jeg ser det vil et forbud mot omskjæring av guttebarn være et brudd på friheten til å praktisere sin religiøse overbevisning.

6.4.1 Kan omskjæring av guttebarn være et brudd på barnets religionsfrihet etter barnekonvensjonens artikkel 14?

Selv om en aldersgrense på omskjæring kan tenkes å styrke barnets rettigheter til religionsfrihet vil ikke det nødvendigvis si at en videreføring av praksisen slik den er i dag, eller en lovregulering av praksisen er et brudd med bestemmelsen i barnekonvensjonens art. 14 nr. 1.

Flere religiøse symboler foreldre putter på sine barn er innenfor dagens rettslige normer. Et kors rundt halsen vil eksempelvis enkelt kunne tas av dersom barnet ikke ønsker å vise tilhørighet til den kristne tro. En turban som bæres av mange unge sikher er enkel å bytte ut dersom barnet ønsker det. Eksemplene er mange.

Ved rituell omskjæring av gutter fastsetter man et permanent påtrykk på guttebarnets kropp som knytter barnet til en bestemt religion. Dersom barnet senere i livet inntar et annet ståsted i

religiøse spørsmål vil det likevel måtte bære med seg påtrykket som foreldrene samtykket til da det var nyfødt. Inngrepet er irreversibelt og henger ved livet ut. Dette er et argument for at rituell omskjæring kan være i strid med barnets egen religionsfrihet etter barnekonvensjonen.

Videre finnes det gutter som er omskåret innenfor alle religioner. Også menn og gutter med et ateistisk ståsted er omskåret. Det å være omskåret er ikke et hinder i seg selv når det kommer til å bytte religion eller frastå fra å inneha et religiøst livssyn. Denne tilnærmingen til barns religionsfrihet finner støtte i NOU 2013: 1 – det livsåpne samfunnet.⁹⁰ Er man i et vestlig land som USA vil det å være omskåret være normaltilstanden og er ikke ansett som et religiøst uttrykk. Det samme gjelder for andre vestlige land hvor omskjæring er et kulturelt betinget inngrep og ikke har noe med religion å gjøre.

I artikkelen ”religiøst eller kulturelt motiverte kroppslige inngrep på barn – Rettspolitiske betraktninger” skriver forfatteren for at det ikke lenger er uomstridt at foreldre har en omfattende frihet til å sikre barns religiøse oppdragelse. Det vises til at det har skjedd mye på rettsområdet siden menneskerettighetskomiteen ga sine generelle kommentarer til SP. for 21 år siden, og at barnet i større grad enn tidligere anses som et individ i familiens fellesskap.⁹¹ Det vil kreve at hensyn til barn og barns interesser og behov og barns rett til tros og livssynsfrihet avveies mot foreldres interesser og rett til å sikre den religiøse oppdragelsen.

Dette er et syn jeg støtter. Barneloven har styrket barns rettsikkerhet og kommentarene fra FNs barnekomite er oppdaterte flere ganger med fokus på å sikre alle barn grunnleggende rettigheter. Likevel er det ingen automatikk i at en styrking av barnets rettslige stilling går utover foreldrenes rett til å oppdra barnet i tråd med egen overbevisning.

I SP ar 18 nr. 3 finnes det en begrensningshjemmel som under bestemte vilkår kan brukes for å begrense religiøs aktivitet. Menneskerettighetskomiteen som er overvåkningsorganet til de sosiale og politiske rettighetene skriver imidlertid at bestemmelsen ikke kan brukes til å frata foreldre retten til en religiøs oppdragelse av barn.⁹² Dette illustrerer at foreldrenes rett til å oppdra barn i tråd med egen overbevisning fortsatt står sterkt i internasjonal rett.

---

⁹⁰ Kulturdepartementet (2013).

⁹¹ Køhler-Olsen (2013).

⁹² UN Doc. CCPR/C/21Rev.1ass. 4 para 8.

Bestemmelsen i barnekonvensjonen art 14 henger sammen med barnets rett til å bli hørt etter art. 12. Det finnes sider ved omskjæringspraksisen som er diskutabile knyttet til barns religionsfrihet etter BK art. 14. Slik jeg ser det finnes det likevel ikke tilstrekkelige holdepunkter for å kunne hevde at et forbud mot rituell omskjæring av guttebarn kan la seg hjemle i bestemmelsen slik den er definert og forstått i barnekonvensjonen.

6.5 Barnets rett til beskyttelse mot vold

I de senere år har det kommet mer kunnskap innen det medisinske feltet rundt omskjæring og vi ser en tendens hvor synet på omskjæringsinngrep på gutter knyttet opp mot barnekonvensjons artikkel 19 og 24 nr. 3 er i ferd med å endre seg noe.

6.5.1 Er omskjæring av guttebarn et brudd på barnekonvensjonen art. 19 eller 24 nr. 3

I dommen ”Tyrer mot Storbritannia” uttaler den europeiske menneskerettighetsdomstolen at den EMK skal være gjenstand for dynamisk tolkning.⁹³ Rettighetene som konvensjonen gir skal tolkes i tråd med samfunnsutviklingen. Lucy Smith skriver at dette er noe som til en viss utstrekning også gjelder for barnekonvensjonen.⁹⁴ Konvensjonens bestemmelser må følgelig ses i lys av det nyeste innen kunnskap og vitenskap.

Uttalelsene fra NGO-rådet, Europarådets parlamentarikerforsamling og de nordiske barneombudene er alle av ny dato. Slik jeg ser det er det vil de derfor være av interesse å se barnekonvensjonens artikkel 19 i lys av disse. Dette er alle tre faglig tunge

---

⁹³ Tyrer v. The United Kingdom.

⁹⁴ Høstmølingen (2012) s. 27.

institusjoner som argumenterer grundig i retning av at rituell omskjæring er problematisk knyttet til bestemmelsene i barnekonvensjonen. Begrunnelsen om at et innskjæringsinngrep er integritetskrenkende for et barn har også dekning hos rådet for legeetikk.

Innledningsvis er det viktig å erkjenne at det finnes helsefordelere ved å være omskåret. Helsefordeler som i all hovedsak relaterer seg til et voksent menneskes seksuelle adferd. Knyttet opp mot bestemmelsene i barnekonvensjonen vil det være lite relevant å argumentere med helsefordeler som et argument. Dersom et individ i ungdomsårene ønsker å la seg omskjære på bakgrunn av de få helsefordelene det medfører står vedkommende fritt til å ta det valget.

Ved å godta integritetskrenkelser på et barn gjennom samtykke fra foreldrene støtter man samtidig opp under forståelsen av at et barn er foreldrenes eiendom.⁹⁵ Dette kan tenkes problematisk når man vet at individet som blir omskåret en dag blir myndig og må bære med seg resultatet av inngrepet resten av livet. Noe nedsatt seksuell følsomhet i voksen alder nevnes som eksempel.

Selv om inngrepet utføres på et sykehus av kvalifisert personell knytter det seg en liten risiko til at komplikasjoner kan oppstå. Det medisinske fagmiljøet i Norge omtaler inngrepet som ikke medisinsk- begrunnet og det fjernes forhud som gir beskyttelse til penishode og bidrar til seksuell nytelse hos en mann. Kunnskapen omkring omskjæring er bredere og mer omfattende i dag enn hva den var da bare for noen år tilbake i tid. Det kan slik jeg ser det finnes det sterke argumenter som trekker i retning av at rituell omskjæring av guttebarn er problematisk etter barnekonvensjonens artikkel 19.

---

⁹⁵ Køhler-Olsen (2013).

Dersom man legger til grunn forståelsen til barneombudet og NGO-rådet for hva en integritetskrenkelse er og deretter trekker inn barnekonvensjonen art 19 vil et forbud kunne ha dekning i denne bestemmelsen.

Barnekomiteen har uttalt at stater ikke skal akseptere integritetskrenkelser mot barn. Det kan reises spørsmål ved om komiteen har lagt til grunn at omskjæring av gutter inngår i bruken av ordet ”integritetskrenkelse”. Slik jeg ser det vil det i så tilfelle være nødvendig å nevne praksisen i den ikke-uttømmende listen over hva komiteen anser som brudd på barnekonvensjonen. Omskjæring av guttebarn er et følsomt tema i mange land og kulturer og bør således kommuniseres på en måte som ikke etterlater store rom misforståelser. En praksis som er veldig vanlig over hele verden bør omtales dersom det fra barnekomiteen er slik at omskjæring er et brudd på BK. Art. 19.

Mye kan tale for at rituell omskjæring ikke dekkes av voldsbegrepet bl. § 30 3. Ledd. Selv om integritetskrenkelser nevnes i forarbeidene som noe som i utgangspunktet rammes av bestemmelsen, ønsker man nå fra lovgiver å tillate omskjæring gjennom å lovregulere praksisen. Slik jeg ser det sender man da ut et signal om at man ikke anser omskjæring av guttebarn som en integritetskrenkelse.

Etter både art 19 nr. 1 og art. 24 nr. 3 følger det at partene skal treffe ”alle egnede tiltak” for å beskytte barnet etter bestemmelsenes innhold. Det kan tenkes at et forbud ikke er det best egnede tiltaket dersom det overordnede målet er å få bukt med rituell omskjæring av gutter. Et forbud er blant de mest drastiske tiltakene man har til rådighet. Det er kjent fra andre områder at holdningsskapende arbeid kan være vel så effektivt som et rent forbud. I verste tilfelle kan man støte miljøene som blir rammet fra seg.

Når et forbud mot omskjæring skal vurderes opp mot barnekonvensjonen art. 19 og art. 24 nr 3 vil det avgjørende være å legge vekt på hva bestemmelsen er ment å ramme. Vi vet at kvinnelig omskjæring er regnet som et klart brudd på bestemmelsen. Videre at vold av både fysisk og psykisk karakter også rammes av BK. art 19. Jeg finner det ikke tilstrekkelig dokumentert at omskjæring av guttebarn faller inn under barnekomiteens bruk av begrepet ”integritetskrenkelse”. Etter art.24 nr. 3 er et vilkår at praksisen er skadelig for barnets helse.

At det kan oppleves som integritetskrenkende vil ikke si at det dermed er direkte helseskadelig. De sprikende resultatene forskningen leverer tilknyttet omskjæring av gutter, kan indikere at det må mer forskning til før det lar seg si at praksisen med å omskjære guttebarn er skadelig for barnets helse. Det er slik jeg ser det derfor svært tvilsomt om omskjæring av gutter faller inn under barnekonvensjonen art. 24 nr. 3.

6.6 Diskriminering på bakgrunn av kjønn

Etter lov om forbud mot kjønnslemlestelse straffes den ”som forsettlig utfører et inngrep i en kvinnes kjønnsorgan som skader kjønnsorganet eller påfører det varige forandringer”. Dersom man bytter ut ordene ”en kvinnes” med ”mannens” er det mistenkelig mye som passer med hvordan en bestemmelse mot omskjæring av gutter ville sett ut. Det er klart at loven slik den er i dag kun rammer kvinner. Selv om mange vil si at kvinnelig omskjæring er langt verre en mannlig, er det like fullt et inngrep i mannens kjønnsorgan. Det kan derfor hevdes at loven er diskriminerende da den ikke gjelder menn. I Norge har vi tradisjoner for ikke å diskriminere på bakgrunn av kjønn. Jeg lar den diskusjonen ligge, og nøyer meg med å konstatere at bestemmelsen i dag kun gjelder for kvinnelig omskjæring. Det vil uansett ikke være aktuelt å hjemle et forbud mot rituell omskjæring av guttebarn i nåværende lov om kjønnslemlestelse.

6.7 Foreldrenes samtykke til rituell omskjæring av gutter

6.7.1 Utgangspunkt

Samtykkekompetanse har en person som har de mentale og intellektuelle ferdighetene som er nødvendig for å inngå en avtale.⁹⁶

Et nyfødt barn har ingen slik kompetanse. Det er derfor foreldrene som har kompetanse på en rekke områder til å samtykke på vegne av barnet.

---

⁹⁶ Gisle (2007) s. 285.

I denne oppgaven har jeg søkt å utrede de mange bestemmelsene som er avgjørende knyttet til hvorvidt foreldrene har samtykkekompetanse til å omskjære guttebarn. Et positivt svar på det spørsmålet vil si at det ikke eksisterer hjemmel i dagens rettslige normer til å forby rituell omskjæring.

Oppgavens problemstilling har fordret en avveining av religionsfriheten herunder foreldrenes rett til å oppdra barn i tråd med egen overbevisning og barnets religionsfrihet, medbestemmelse og beskyttelse mot integritetskrenkelser. I tillegg skal barns beste være et grunnleggende hensyn i alt som omhandler barnet.

I norsk rettslitteratur finnes det begrenset med omtale av foreldreansvaret knyttet opp mot rituell omskjæring av gutter. Det kan skyldes flere grunner. Vi vet blant annet at ritualer ikke har historiske tradisjoner her til lands.

I kommentarutgaven til barneloven skrevet av Inge Lorange Backer antar han at omskjæring av gutter er noe som ligger innenfor foreldreansvaret å beslutte.⁹⁷ Backer bruker i sin begrunnelse en henvisning til en artikkelen ”strafferettslig samtykke” skrevet av Kjell Andorsen i Tidsskrift for rettsvitenskap i 1992.⁹⁸

I Johs Andenæs sin bok ”spesiell strafferett og formuesforbytelsene” skriver forfatteren at ”i den utstrekning noen har tenkt på spørsmålet om lovligheten av inngrepet, har man vel regnet at et såpass beskjedent inngrep som foretas for å følge jødefolkets religiøse skikker, må foreldrene kunne treffe bestemmelse om i kraft av foreldreretten”.⁹⁹ Avsnittet er skrevet av samme Kjell Andorsen som på oppfordring fra Andenæs har videreført boken hans

I boken ”Barnekonvensjonen – barns rettigheter i Norge” skriver medforfatter Ragnhild Hennem at ”slik jeg ser det, kan lovligheten av slik omskjæring diskuteres og det er diskutabelt om foreldremyndigheten gir foreldrene rett til å bestemme at sønnene skal omskjæres. Jeg lar den diskusjonen ligge, og nøyer meg med å konstatere at omskjæring av gutter ikke er lovregulert”.¹⁰⁰

---

⁹⁷ Backer (2008).

⁹⁸ Andorsen (1992).

⁹⁹ Andorsen (2008) s. 111.

¹⁰⁰ Høstmælingen (2012) s. 325.

Slik jeg ser det vil det i vurderingen av rekkevidden av foreldreansvaret være lite hensiktsmessig å tillegge Inge L. Backer og Johs Andenæs sine uttalelser noen særlig rettskildemessig vekt. Begge baserer seg på den samme artikkelen skrevet av Kjell Andorsen som ble skrevet for 22 år siden. På den tiden var barnekonvensjonen nettopp var ratifisert av Norge. Barnekomiteen sine kommentarer til konvensjonen har i tillegg blitt oppdaterte flere ganger siden den tid. I tillegg virker forståelsen av omskjæring som noe begrenset da Andorsen refererer til omskjæring som ”et såpass beskjedent inngrep som foretas for å følge jødefolkets religiøse skikker”.

Videre er Ragnhild Hennum sin innfallsvinkel interessant. Selv om hun ikke konkluderer i den ene eller andre retningen hevder hun at det er diskutabelt om foreldreansvaret hjemler retten til å samtykke til omskjæring av guttebarn. Hun stiller også spørsmål om omskjæring kan tenkes problematisk i henhold til barns religionsfrihet.

6.7.2 NOU om foreldreansvaret og omskjæring

I NOU 2013: 1 – det livsåpne samfunn en helhetlig tros- og livssynspolitikk, har et utvalg bestående av 17 personer viet omskjæring av guttebarn en bred behandling. Utvalgets flertall stiller enkelte kritiske spørsmål knyttet til praksisen, men fastholder at dagens praksis hvor foreldre kan samtykke til inngrepet må fastholdes. Utvalget er delt hva gjelder spørsmålet om dette bør være en prioritert oppgave for helsevesenet og om inngrepet bør bekostet av foreldrene selv. Utvalgets mindretall – som besto av en person- er uenig og argumenterer for at et forbud kan hjemles i barnekonvensjonens bestemmelser.¹⁰¹

Utvalget løfter videre opp helseproblematikken knyttet til omskjæring og uttaler følgende: ”Hvis utvalget mente at omskjæring krenket og skadet barn, ville ikke utvalget nøle med å foreslå et forbud selv om et forbud eventuelt kunne bli prøvd av EMD”

Videre i den samme norske offentlige utredningen utaler utvalget i forbindelse med faren for skader og komplikasjoner til inngrepet:

---

¹⁰¹ Mindretallet mener rituell omskjæring er et brudd på barns beste-prinsippet.

”Utvalgets flertall har ikke kompetanse til å vurdere de medisinske effektene og faren for komplikasjoner, men mener at dette bør klarlegges nærmere”

Utvalget finner det ikke sannsynliggjort at resultatet av et omskjæringsinngrep skader barn i tilstrekkelig grad til at det begrunner et eget forbud. Videre fastslår de at utvalget ikke er kompetente til å ta stilling til de medisinske effektene, men at dette er noe som bør kartlegges videre. Utvalget holder derfor døren åpen for at det kan finnes sider ved praksisen som vil legitimere et forbud ved lov.

6.8 Konklusjon

Et hvert samfunn har en interesse av at barn skal oppdras best mulig. Ansvaret for oppdragelsen er underlagt foreldrene. Det finnes mange måter å oppdra barn på. Det som oppleves som riktig for en familie, vil nødvendigvis ikke være det for en annen. Et mangfoldig samfunn krever at det gis rom for ulike tradisjoner og måter å overholde foreldreansvaret på. En forutsetning er likevel at barnets rettigheter inngår i utøvelsen av dette viktige ansvaret.

I min tilnærming til oppgavens problemstilling har jeg hatt det samme utgangspunkt som Ragnhild Hennem skriver i boken ”Barnekonvensjonen – barns rettigheter i Norge”. I samtid med at denne oppgaven har blitt til har debatten rast i Norge om hvorvidt omskjæring av gutter krenker barnets grunnleggende rettigheter. Jeg har opplevd diskusjonen som lite nyansert. Et svar på spørsmålet krever en gjennomgang av lovverket og en objektiv fremstilling. Når en har å gjøre med bestemmelser som ikke gir klare svar kan det være lett å tilpasse regelverket etter den siden av saken man står på. Videre er det ikke slik at et godt argument mot rituell omskjæring av guttebarn nødvendigvis har dekning i gjeldende rettslige normer. Eksempelvis er det vanskelig å finne gode juridiske holdepunkter for at dette er noe barnet må få bestemme selv når vi vet at barnekonvensjonen gir et barn medbestemmelse i takt med dets utvikling.

Jeg finner ikke tilstrekkelige holdepunkter for å kunne hevde at rituell omskjæring av

guttebarn er en krenkelse av barnets juridiske rettigheter. Slik jeg ser det er den mest krevende vurderingen knyttet til BK. Art 19. Som beskrevet er det flere gode argumenter for at et omskjæringsinngrep på et barn er en integritetskrenkelse. Jeg finner det likevel ikke tilstrekkelig dokumentert at rituell omskjæring av gutter rammes av den aktuelle bestemmelsen. Foreldrenes samtykkekompetanse til rituell omskjæring av guttebarn kan hjemles i barneloven § 30 og barnekonvensjonens artikkel 5 og 18. Slik jeg ser det kan et forbud mot rituell omskjæring ikke hjemles i dagens rettslige normer.

Dersom et omskjæringsinngrep hadde vært et direkte brudd på en eller flere bestemmelser i barneloven eller barnekonvensjonen hadde det fordret en avveining mot religionsfriheten til foreldrene og retten til å videreføre sin egen kultur. Sammen med retten til privatliv etter EMK er dette rettigheter som står sterkt i internasjonal rett. Verken overvåkningsorganene til den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, FNs konvensjon om politiske rettigheter eller FNs barnekonvensjon har uttalt seg direkte om rituell omskjæring. Det er grunn til å tro at de hadde omtalt praksisen dersom de anså at den var et brudd på noen av bestemmelsene.

Dersom man tolker barnekonvensjonen slik at den hjemler et forbud mot omskjæring av gutter vil den kunne risikere å miste sin legitimitet i store deler av verden. Hos mange av landene som har ratifisert konvensjonen er omskjæring av guttebarn hovedregelen og ikke unntaket slik som i Norge. Slik jeg ser det er det høyst tvilsomt om et land som eksempelvis Israel hadde ratifisert konvensjonen dersom den hjemlet et forbud mot rituell omskjæring. Det samme vil være tilfelle for mange muslimske land.

7 Avslutning

.Det er ikke slik at alle alltid må være enig i de lovene som vedtas. Nye og utvidede rettigheter for barn vil alltid kreve at noen går foran. Jeg ser tendenser mot at noen gjør det hva gjelder rituell omskjæring. Både i Norge og ellers i verden. Likevel er vi ikke der i dag at vi kan snakke om et opprør mot denne skikken som strekker seg mange tusen år tilbake i tid. Selv om det nå ligger til rette for at Norge lovregulerer praksisen i løpet av 2014 er det ingen automatikk i at en slik lov vil bli stående i all framtid. Barnets rettslige stilling er sterkere i dag enn det noen gang har vært. At diskusjonen om rituell omskjæring av gutter går høylytt i flere europeiske land viser at mange ønsker et enda sterkere rettslig vern for barn.

Litteraturliste

Juridisk litteratur

Høstmælingen, Njål, Kjørhol, Elin Saga og Sandberg, Kirsten. *Barnekonvensjonen – Barns rettigheter I Norge*. 2.utgave. 2012. Oslo, Universitetsforlaget.

Høstmælingen, Njål. *Internasjonale menneskerettigheter*. 4. Opplag. 2007. Universitetsforlaget.

Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 5. utgave. 2001. Oslo. Universitetsforlaget.

Backer, Inge L. *Barneloven kommentarutgave*. 2. utgave. 2008. Universitetsforlaget.

Gisle, Jon. *Jusleksikon*. 2007. Kunnskapsforlaget.

Andersen, Kjell. *Johs. Andenæs – Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene – samlet utgave*. 2008. Universitetsforlaget.

Lover

1814	Kongeriget Norges Grundlov, given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold den 17de Mai 1814(Grunnloven) av 17. Mai 1814.
1969	Lov om trdomssamfunn og ymist anna av 13. juni 1969 nr 25.
1981	Lov om barn og foreldre (barnelova) av 8. april 1981 nr 7.
1995	Lov om forbud mot kjønnslemlestelse (kjønnslemlestelsesloven) av 15. desember 1995 nr 74.

- 1998 Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) av 17. Juli 1998 nr 61.
- 1999 Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven) av 2. juli 1999 nr 63.
- 1999 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21. mai 1999 nr 30.
- 2005 Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) av 17. juni 2005 nr 62.

Dommer

Rt. 2009 s. 1261.

Rt. 2010 s. 1313.

09-109262MED-NOMO

Rt. 2005 s.1567.

Ot.prp. nr. 104 (2008-2009).

Urt. v. 7.5.2012 – 151 Ns 169/11.

Tyrer v. the United Kingdom (application No. 5856/72)

Traktater

Barnekonvensjonen

FNs barnekonvensjon, New York 20. november 1989.

EMK

Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, Roma
1950

SP.	FNs internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter, New York, 12 desember 1966
Menneskerettighetserklæringen	FNs menneskerettighetserklæring, 10. Desember 1948.
FNs barnekomite	FNs barnekomite general comment no 12 avsnitt 21. (2009)

Høringsnotater og høringsuttalelser

Helse- og Omsorgsdepartementet. *Høringsnotat – Rituell omskjæring av gutter.* (2011).
<http://www.regjeringen.no/pages/16338046/Hoeringsnotat.pdf>

Helse- og Omsorgsdepartementet. *Høring – forslag om lovregulering av rituell omskjæring av gutter.* (2011)
<http://www.regjeringen.no/pages/16338045/UiO.pdf>

Barneombudet. *Hørings svar om rituell omskjæring av gutter.* (2011).
<http://www.regjeringen.no/pages/16338045/Barneombudet1.pdf>

Barneombudene i de nordiske landene. *Felles nordisk uttalelse for aldersgrense ved omskjæring av gutter.* (2013)
<http://barneombudet.no/for-voksne/brev-til-myndighetene/2013-2/felles-nordisk-uttalelse-for-aldersgrense-ved-omskjaering-av-gutter>

Islamsk Råd Norge (IRN). *Høringsuttalelse fra Islamsk Råd Norge vedrørende "forslag om lovregulering av rituell omskjæring gutter"*. (2011)
<http://www.regjeringen.no/pages/16338045/IslamskRaadNorge.pdf>

Avisartikkel

NRK.no. -*Europas syn på omskjæring er rasistisk.* (2013).

<http://www.nrk.no/norge/-europas-omskjaeringssyn-rasistisk-1.11280530/>

Aftenposten.no - *Kampen om forhuden.* (2013).

<http://www.aftenposten.no/fakta/innsikt/Kampen-om-forhuden-7360091.html#.U1jWthbVujI>

Aftenposten.no. *Gutt døde etter omskjæring.* (2012).

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Gutt-dode-etter-omskjaring-i-Oslo-6827154.html#.U1mI8RbVujI>

The Guardian. *Circumcision ruling condemned by Germany's Muslim and Jewish leaders.*(2012).

<http://www.theguardian.com/world/2012/jun/27/circumcision-ruling-germany-muslim-jewish>

Nettartikler

Storhaug, Hege – *Helseministeren vil bryte eget lovverk?* (2014).

<http://www.rights.no/2014/03/helseministeren-vil-bryte-eget-lovverk/>

World Health Organization. *Male circumcision for HIV prevention.* (2013)

<http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>

Det Danske Børnerådet. *Omskæring – Lad drengen selv bestemme.* (2008).

[http://www.boerneraadet.dk/børnerådet+mener/om+piercing,+tatovering+og+omskæring/omskæring+-+lad+drengene+selv+bestemme](http://www.boerнераadet.dk/børnerådet+mener/om+piercing,+tatovering+og+omskæring/omskæring+-+lad+drengene+selv+bestemme)

Nordic Association of Clinical Sexology. *Statement on non-therapeutic circumcision of boys.*(2013).

http://nacs.eu/data/press_release001.pdf

Europarådets parlamentarikerforsamling. *Resolusjon 1952(2013).*

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20174&lang=en>

Kulturdepartementet. *NOU 2013: 1 Det livssynsåpne samfunn. En helhetlig tros- og livssynspolitik.* (2013).

<http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/kud/Nyheter-og-pressemeldinger/Pressemeldinger/2013/nou-2013-1-det-livssynsaopne-samfunn-en-h.html?id=711620>

Tidsskriftartikler

AAR Tobian et al. *Male circumcision for the prevention of HSV-2 and HPV infections and syphilis.* I: New England Journal of Medicine. DOI: 10.1056/NEJMoa0802556 (2009).

Teresa To et al. *Cohort study on circumcision of newborn boys and subsequent risk of urinary-tract infection.* I: The Lancet, Pages 1813 - 1816, 5 December 1998
doi:10.1016/S0140-6736(98)02392-7.

Gulbrandsen, Pål. *Rituell omskjæring av gutter.* (2001). I: Tidsskrift for Den norske legeforening. 2001; 121:2994

Boyle, Gregory J et al. *Male Circumcision: Pain, Trauma and Psychosexual Sequelae.* (2002)
I: Journal of Health Psychology Vol 7 (3) 329-343.

Køhler-Olsen, Julia. *Religiøst eller kulturelt motiverte kroppslige inngrep på barn – Rettspolitiske betraktninger.* I: Retfærd årgang 36. (2013)

Rapporter

Socialstyrelsen. *Omskärelse av pojkar - Rapport av ett regeringsuppdrag*
(S2005/7490/SK)

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2007/2007-107-7>

The International NGO Council on Violence against Children. *Violating childrens rights*.
(2012).

http://www.crin.org/docs/InCo_Report_15Oct.pdf

